

Вадим Волощук,
полковник, командир 1129 зенітного
ракетного Білоцерківського полку,
слухач Національного університету оборони
України ім. Івана Черняхівського
ORCID: <https://orcid.org/0009-0004-4385-6893>

ЗАВДАННЯ ОБОРОННОГО ПЛАНУВАННЯ В УМОВАХ ВІЙСЬКОВОГО СТАНУ В УКРАЇНІ

У статті констатовано потребу у підвищенні ефективності дій Уряду України у сфері оборони, роль Міністра оборони України у воєнний час та посиленні інституційної спроможності Міністерства оборони України. Розкрито здобутки та проблеми нормативно-правового забезпечення оборонного планування в умовах військового конфлікту в Україні. Оборонне планування передбачає розробку, узгодження та прийняття планів, що відображають конкретні заходи, способи, засоби, а також терміни та основних виконавців відповідних заходів. Сформульовано ряд пропозицій щодо вирішення серйозних правових та організаційних проблем у сфері оборонного планування в умовах воєнного стану в Україні. Акцентовано увагу на необхідності відмовитися від розробки середньо- та довгострокових оборонних планів і переглянути Стратегію воєнної безпеки України та Стратегічний оборонний бюлетень України. На основі апробації зарубіжного досвіду здійснити видання інформаційно-аналітичного журналу «Біла книга з питань оборони України». Необхідно підготувати та внести зміни до законодавства, що передбачають конкретизацію змісту оборонного плану в умовах воєнного стану та відсічі збройної агресії в Україні.

Ключові слова: оборонне планування, стратегічне планування, військовий стан, оборонний бюлетень, оборонний план.

Voloshchuk V.

Tasks of defence planning under martial law in Ukraine

The article states the need to increase the efficiency of the Government of Ukraine's actions in the field of defence, the role of the Minister of Defence of Ukraine in wartime and strengthening the institutional capacity of the Ministry of Defence of Ukraine. The article reveals the achievements and problems of regulatory and legal support of defence planning in the context of military conflict in Ukraine. Defence planning involves the development, approval and adoption of plans that reflect specific measures, methods, means, as well as the timing and main executors of the relevant measures. The author formulates a number of proposals for solving serious legal and organisational problems in the field of defence planning under martial law in Ukraine. Attention is focused on the need to abandon the development of medium- and long-term defence plans and to revise the Military Security Strategy of Ukraine and the Strategic Defence Bulletin of Ukraine. Based on the testing of foreign experience, publish an information and analytical journal «White Paper on Defence of Ukraine». It is necessary to prepare and amend legislation to specify the content of the defence plan in the context of martial law and repulsion of armed aggression in Ukraine.

Keywords: defence planning, strategic planning, martial law, defence bulletin, defence plan.

Постановка проблеми. Оборонний план є важливим компонентом національної оборонної програми України. Його принципи були визначені нормативно у Законі України «Про організацію оборонного планування», а з 2018 року – в Законі України «Про національну безпеку України». Такий план містить перелік розроблених компетентними державними інституціями основних пріоритетів і напрямів розвитку сил оборони, їх можливостей, озброєння та військової техніки, інфраструктури і підготовки підрозділів (сил) з урахуванням реальних і потенційних загроз у воєнній сфері та господарських ресурсів держави, розробляє відповідні концепції, програми та плани забезпечення обороноздатності держави [1]. Варто звернути увагу, що Закон не містить положень щодо особливостей змісту оборонного планування в умовах воєнного стану в Україні та ведення проти неї повномасштабної війни.

Упродовж останнього десятиліття Україна перейшла до методології оборонного планування, яка враховує специфіку національного законодавства і конкретні воєнні загрози з боку Росії, виходячи із спро-

можностей Збройних Сил України та інших складових сил оборони, побудованих на відповідних принципах НАТО [2].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У працях українських та зарубіжних дослідників приділяється увага питанням функціонування сектору безпеки і оборони загалом, а також окремим аспектам стратегічного планування. Пригадаємо насамперед таких авторів, як В. Бочарніков, М. Бутенко, В. Доронін, В. Калашников, Н. Кулак, М. Лобко, М. Марченко, Н. Огарков, В. Пилипчук, С. Поляков, С. Пономарьов, В. Тютюнник, А. Хворостянкін, М. Цвік та інші. Однак реалії війни та необхідність врахування сучасних світових безпекових тенденцій зумовили актуальність і практичну необхідність додаткового ввироблення безпеки і оборони України.

Метою статті є аналіз викликів оборонного планування в контексті забезпечення загальної безпеки і оборони України та створення умов для стабільного функціонування відповідних секторів.

Виклад основного матеріалу дослідження. Оборонне планування класифікується за видами наступним чином: 1) довгострокове (понад 5 років); 2) середньострокове (до 5 років); 3) короткострокове (до 3 років). Центральним документом довгострокового оборонного планування стала Стратегія воєнної безпеки України, що розробляється на основі Стратегії національної безпеки України і результатів оборонного огляду [3]. До 2018 року таким довгостроковим документом була Воєнна доктрина України. Основний документ середньострокової оборонної програми – Стратегічний оборонний бюлетень України, що готується на основі Стратегії воєнної безпеки України. Положення Стратегії та Оборонного бюлетеня також відображені в інших документах оборонного планування (Державна програма розвитку Збройних Сил України, їх озброєння і військової техніки, Мобілізаційний план України на особливий період, Зведений трирічний план закупівель товарів, робіт і послуг оборонного призначення за закритими процедурами закупівель).

З метою інформування громадськості про діяльність Збройних Сил України підготовлено відповідну «Білу книгу з питань оборони України. Оборонна політика України», що містить дані про реалізацію воєнної політики та оборонних планів України. Восени 2020 року Президент України схвалив оновлення Стратегії національної безпеки України [3]. Наприкінці 2020 року Міністерство оборони України прийняло рішення про порядок організації та здійснення оборонного планування в Міністерстві оборони України, Збройних Силах України та інших видах сил оборони [4]. Водночас необхідно розуміти, що в такому рішенні відсутні конкретні положення щодо організації і здійснення оборонного планування на випадок запровадження воєнного стану в Україні чи повномасштабної війни з Україною. За результатами оновлення Стратегії національної безпеки України та Оборонного огляду, була підготовлена Стратегія воєнної безпеки України. Навесні 2021 року вона була схвалена Радою національної безпеки і оборони України та затверджена Президентом України. Стратегія набула чинності, і всі її положення мають бути суттєво імplementовані [5]. Згодом РНБО України схвалила Стратегічний оборонний бюлетень України, який був затверджений Президентом України восени 2021 року [6].

Після початку повномасштабної війни Росії проти України 24 лютого 2022 року та запровадження воєнного стану в Україні, оборонний план має вирішити низку серйозних правових та організаційних питань, які потребують вирішення. Перш за все вони стосуються необхідності перегляду актуальності, пріоритетів та термінів виконання окремих положень Стратегії воєнної безпеки України («Стратегія») та Стратегічного оборонного бюлетеня України («Бюлетень»), які були сформульовані та затверджені в умовах відсутності воєнного стану і тотальної війни проти України. Чимало положень Стратегії та Бюлетеня залишаються актуальними за своїм змістом в умовах повномасштабної війни [3]. В документах росію визначено як воєнного противника України. Визначено незмінні основні напрями реалізації воєнної політики України, зміст всеосяжної оборони України та її основні принципи, модель організації оборони України. Передбачено перспективну модель Збройних Сил України та інших складових сил оборони, спільні оборонні спроможності для досягнення стратегії та стандарти, сценарії повномасштабного застосування військової сили Російською Федерацією проти України, управління ризиками у сфері воєнної безпеки [7].

Разом з тим, вважаємо, що певних змін та подальшого перманентного уточнення потребують положення Стратегії, які визначають пріоритети і завдання державної політики у воєнній, оборонній сфері та сфері військового будівництва, а також послідовність виконання завдань у середньостроковій та довгостроковій перспективі. Стратегія має бути розширена за трьома основними напрямками: запровадження єдиного керівництва з підготовки та здійснення всебічної оборони України; розвиток інституційної спроможності Міністерства оборони України та інших органів управління силами оборони; нарощування спроможностей Збройних Сил України, сил територіальної оборони у їх складі та інших складових сил оборони щодо виконання завдань за призначенням [3].

Ведення масштабної війни змушує по-новому оцінити актуальність завдань і заходів, спрямованих на реалізацію вказаних пріоритетів, зокрема щодо їх послідовності і термінів виконання. Адже в перший день війни Президент України створив Ставку Верховного Головнокомандування та Генеральний штаб Збройних Сил України (далі – ГШ ЗСУ) – вищий колегіальний орган військового керівництва обороною країни в особливий період, визначився з його персональним складом та припинив діяльність Военного кабінету РНБО [8]. Робочим органом цього Генерального штабу є ГШ ЗСУ.

Отож, стратегічний / єдиний контроль над обороною держави, Збройними Силами України, іншими військовими формуваннями і правоохоронними органами вже був запроваджений у згаданий період. Однак остаточне правове та організаційне вдосконалення національної безпеки і оборони України стало результатом прийняття Верховною Радою України «Закону про національну безпеку і оборону України щодо посилення демократичного цивільного контролю над Збройними Силами України, удосконалення об'єднаного керівництва силами оборони та удосконалення планування у сфері національної безпеки і оборони країни». Це відбувається після довгоочікуваного ухвалення «Проекту Закону про внесення змін до деяких законодавчих актів з питань національної безпеки і оборони» (реєстр. № 4210) [5]. В. Тютюнник виокремив головні аспекти передбаченого законопроектом «перетворення» Міністерства оборони України (далі – МОУ) з Міністерства «Збройних Сил» на Міністерство державної «оборони». Також суттєво розширюються, конкретизуються та уточнюються повноваження міністра оборони України, Головнокомандувача ЗСУ і Начальника ГШ ЗСУ; розширюються функції та завдання МОУ та ГШ ЗСУ у сфері національної безпеки і оборони; розширюються повноваження МОУ та ГШ ЗСУ у сфері оборони. Законопроект також має на меті забезпечити розвиток інституційної спроможності МОУ, зокрема, шляхом забезпечення розвитку інституційної спроможності МОУ [3]. Однак у нинішніх умовах третім пріоритетом у мирний час має стати підвищення боєздатності ЗСУ, Сил територіальної оборони, що входять до їх складу, та інших складових сил оборони. Водночас необхідно переглянути послідовність і терміни виконання низки ключових місій, запланованих для реалізації цього пріоритету [8]. Адже Стратегія передбачає, що ключові завдання з реалізації цього пріоритету у мирний час будуть виконуватися у такій послідовності.

Досвід воєнного часу показав, що основні завдання, викладені в стратегії щодо реалізації цих пріоритетів, слід планувати і реалізовувати вже зараз, принаймні в короткостроковій, а не в середньостроковій чи довгостроковій перспективі. Недарма Президент України, Міністр оборони України та Головнокомандувач Збройних Сил України постійно вживають таких заходів, як забезпечення сил оборони різноманітними сучасними вітчизняними та іноземними зразками озброєння і військової техніки та підготовка особового складу до їх застосування, в тому числі за кордоном.

Вважаємо, що ряд положень Бюлетеня, які визначають завдання (заходи) з розвитку сил оборони, зокрема терміни їх виконання (реалізації), потребують регулярного перегляду та уточнення. Насамперед, це стосується програми розвитку озброєння та військової (спеціальної) техніки з урахуванням усіх етапів їх життєвого циклу, із застосуванням механізмів програмно-проектного управління оборонними ресурсами, забезпечення стримування, стійкості і відсічі збройної агресії проти України та протидії гібридним загрозам, комплексних оперативних (бойових і спеціальних) спроможностей ЗСУ з урахуванням завдань і заходів, визначених у бюлетені в матриці ключових спроможностей ЗСУ [6]. Ці завдання та заходи, перелічені в бюлетені, а також раніше згадані завдання, визначені в стратегії, реалізуються/виконуються в мирний час у середньостроковій та довгостроковій перспективі. З іншого боку, на випадок великої війни, вони мають бути реалізовані вже зараз, принаймні в короткостроковій перспективі. Підготовка та внесення цих та інших необхідних змін до стратегії та бюлетенів відповідно до процедур, встановлених у мирний час, займе від 18 місяців до двох років, що є неприйнятним в умовах воєнного стану та широкомасштабної війни в Україні. Крім того, воєнно-політична ситуація навколо України та рф є складно прогнозованою, постійно змінюється динаміка бойових дій є інтенсивною, а їх форми та способи ведення швидко змінюються [9].

Вочевидь саме тому наприкінці 2022 року МОУ видало наказ «Про організацію розробки короткострокового плану заходів щодо утримання та розвитку ЗСУ на 2023, 2024 та наступні два роки». У ньому зазначалося, що таким планом мають бути Стратегія воєнної безпеки України та Стратегічний оборонний бюлетень України [10]. Важливо зазначити, що цей короткостроковий план враховує обсяг видатків у секторі безпеки і оборони, який встановлюється у трирічній бюджетній резолюції. Цей бюджет переглядається при підготовці проекту закону про Державний бюджет України на кожен рік з урахуванням рішень РНБО України, воєнно-політичної обстановки та умов ведення тотальної війни [11].

В умовах воєнного стану в Україні та широкомасштабної війни проти неї є сенс вжити наступних заходів:

– відмовитися від розробки середньо- та довгострокових оборонних планів і переглянути Стратегію воєнної безпеки України та Стратегічний оборонний бюлетень України;

– по завершенні війни та скасування воєнного стану в Україні розпочати новий цикл оборонного планування, включаючи підготовку і затвердження оновленої редакції Стратегії воєнної безпеки України та Стратегічного оборонного бюлетеня України [12];

– прийняти рішення про призупинення виконання зазначених та інших положень Стратегії воєнної безпеки України та Стратегічного оборонного бюлетеня України з метою: оцінки безпекового середовища у воєнній сфері та загрози з боку Росії; аналізу наявних оперативних, бойових, спеціальних та інших спроможностей Сил оборони; визначення спроможностей, необхідних для досягнення стратегічних цілей оборони України та відновлення її територіальної цілісності [3];

– на основі апробації зарубіжного досвіду здійснити видання інформаційно-аналітичного журналу «Біла книга з питань оборони України»;

– призупинити розробку таких документів оборонного планування, як «Національний план розвитку Збройних Сил України до 2026 року» та «Державна цільова оборонна програма розвитку озброєння та військової техніки на період до 2026 року», адже проекти цих планів готуються на основі положень Стратегії воєнної безпеки України і Стратегічного оборонного бюлетеня України, які доцільно піддати змінам [13];

– необхідно підготувати та внести зміни до законодавства, що передбачають конкретизацію змісту оборонного плану в умовах воєнного стану та відсічі збройної агресії в Україні [3]. У цьому контексті варто зазначити, що Кабінет Міністрів України вже прийняв рішення про призупинення підготовки багатьох інших документів оборонного планування. Одним з них є Зведений трирічний план закупівель товарів, робіт і послуг оборонного призначення за закритими процедурами закупівель. У листопаді 2022 року Кабінет Міністрів України прийняв рішення не розробляти цей документ. Натомість протягом трьох місяців з дня закінчення або скасування воєнного стану в Україні пропозиції щодо його проекту мають бути подані державним замовником до Міністерства стратегії та промисловості України [14].

Іншим важливим документом оборонного планування є Мобілізаційний план України на особливий період. У лютому 2023 року КМУ прийняв рішення про призупинення виконання заходів, передбачених планом-графіком розроблення цього плану. Він також доручив МОУ упродовж наступних трьох місяців після закінчення або скасування воєнного стану в Україні подати законопроект про внесення змін до плану-графіка [15].

Висновки та пропозиції. З метою вирішення серйозних правових та організаційних проблем у сфері оборонного планування в умовах воєнного стану в Україні рекомендується міністру оборони України розглянути можливість винесення на розгляд Ради національної безпеки і оборони України наступні питання: 1) внесення пропозиції про призупинення в умовах воєнного стану середньострокового та довгострокового оборонного планування; 2) реалізації положень Стратегії воєнної безпеки України та Стратегічного оборонного бюлетеня України, які втратили свою пріоритетність та актуальність або потребують довгострокового перегляду та не можуть бути реалізовані у визначені строки; 3) виконання лише короткострокових оборонних планів в умовах воєнного стану в Україні з урахуванням, зокрема, виконання / реалізації завдань / заходів, передбачених призупиненими положеннями Стратегії воєнної безпеки України та Стратегічного оборонного бюлетеня України.

Список використаних джерел

1. Тютюнник В., Горовенко В. Державне управління в сфері оборони України: Як його покращити в умовах війни. 03.02.2023. URL: <https://opk.com.ua/%D0%B4%D0%B5%D1%80%D0%B6%D0%B0%D0%B2%D0%BD%D0%B5-%D1%83%D0%BF%D1%80%D0%B0%D0%B2%D0%BB%D1%96%D0%BD%D0%BD%D1%8F-%D0%B2-%D1%81%D1%84%D0%B5%D1%80%D1%96-%D0%BE%D0%B1%D0%BE%D1%80%D0%BE%D0%BD%D0%B8-%D1%83/> (дата звернення: 18.11.2024).
2. Тютюнник В., Горовенко В. Державне управління в сфері оборони України: який міністр оборони має його здійснювати. 07.03.2023. URL: <https://opk.com.ua/%D0%B4%D0%B5%D1%80%D0%B6%D0%B0%D0%B2%D0%BD%D0%B5-%D1%83%D0%BF%D1%80%D0%B0%D0%B2%D0%BB%D1%96%D0%BD%D0%BD%D1%8F-%D0%B2-%D1%81%D1%84%D0%B5%D1%80%D1%96-%D0%BE%D0%B1%D0%BE%D1%80%D0%BE%D0%BD%D0%B8-%D1%83-2/> (дата звернення: 23.11.2024).
3. Тютюнник В. Державне управління в сфері оборони України: Проблеми оборонного планування під час війни. 10.04.2023. URL: <https://opk.com.ua/%D0%B4%D0%B5%D1%80%D0%B6%D0%B0%D0%B2%D0%BD%D0%B5-%D1%83%D0%BF%D1%80%D0%B0%D0%B2%D0%BB%D1%96%D0%BD%D0%BD%D1%8F-%D0%B2-%D1%81%D1%84%D0%B5%D1%80%D1%96-%D0%BE%D0%B1%D0%BE%D1%80%D0%BE%D0%BD%D0%B8-%D1%83/>

- 2%D0%BD%D0%B5-%D1%83%D0%BF%D1%80%D0%B0%D0%B2%D0%BB%D1%96%D0%BD%D0%BD%D1%8F-%D0%B2-%D1%81%D1%84%D0%B5%D1%80%D1%96-%D0%BE%D0%B1%D0%BE%D1%80%D0%BE%D0%BD%D0%B8-%D1%83-3/ (дата звернення: 20.11.2024).
4. Бейкун А. Л., Євтушенко І. В. Роль і місце стратегічного планування в секторі безпеки і оборони України. *Юридична наука*. 2020. № 4 (106). Том 2. С. 59–64.
 5. Аналіз законопроекту 4210 щодо зміцнення демократичного цивільного контролю над Збройними Силами України. 9 лютого 2023. URL: <https://nako.org.ua/research/analiz-zakonoprojektu-4210-shhodo-zmicnennya-demokraticnogo-civilnogo-kontrolyu-nad-zbroinimi-silami-ukrayini> (дата звернення: 10.11.2024).
 6. Указ Президента України №121/2021 «Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 25 березня 2021 року «Про Стратегію воєнної безпеки України». URL: <https://www.president.gov.ua/documents/1212021-37661> (дата звернення: 20.11.2024).
 7. Пономарьов С. П. Адміністративно-правове забезпечення діяльності сектору безпеки і оборони України : дис. докт. юр. наук : 12.00.07. Дніпро, 2018. 511 с.
 8. Поляков С. Ю. Особливості статусу та місце Збройних Сил України у структурі сектора оборони держави. *Часопис Київського університету права*. 2013. №3. URL: <http://surl.li/unoc> (дата звернення: 15.11.2024).
 9. Про Раду національної безпеки і оборони України: Закон України від 5 березня 1998р. № 183/98-ВР. *Відомості Верховної Ради України*. 1998. № 35. Ст. 237.
 10. Дмитренко Е.С. Проблемні питання реалізації повноважень РНБО України як суб'єкта інформаційних відносин. Інформаційна безпека людини, суспільства, держави №3 (13), 2013. URL: <http://surl.li/uqwk> (дата звернення: 15.11.2024).
 11. Про оборону України: закон України 6 грудня 1991 року № 1932-XII. *Відомості Верховної Ради України (ВВР)*. 1992. № 9. ст. 106.
 12. Свистович М. Б. Сутність та основні поняття стратегічного планування. URL: <http://academy.gov.ua/ej/ej18/PDF/06.pdf9> (дата звернення: 20.11.2024).
 13. Сектор безпеки і оборони України зб. наук. матеріалів / [авт. та упоряд.: Ф. В. Саганюк та ін.]; за ред. Тимошенка Р. І. Київ: Майстер книг, 2015. 173 с.
 14. Погляди на планування розвитку в секторі безпеки і оборони України / Р. І. Тимошенко, М. М. Лобко, В. П. Бочарніков, С. В. Свешніков. *Наука і оборона*. 2016. № 3. С. 3–9.
 15. Питання розроблення мобілізаційного плану України на особливий період: Кабінет міністрів України. Постанова від 10 лютого 2023 р. № 122. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/122-2023-%D0%BF#Text> (дата звернення: 20.11.2024).

References

1. Tiutiunyk, V. & Horovenko, V. (2023). *Derzhavne upravlinnia v sferi oborony Ukrainy: Yak yoho pokrashchyty v umovakh viiny [State administration in the defense sector of Ukraine: How to improve it in wartime]*. 03.02.2023. Retrieved from <https://opk.com.ua/%D0%B4%D0%B5%D1%80%D0%B6%D0%B0%D0%B2%D0%BD%D0%B5-%D1%83%D0%BF%D1%80%D0%B0%D0%B2%D0%BB%D1%96%D0%BD%D0%BD%D1%8F-%D0%B2-%D1%81%D1%84%D0%B5%D1%80%D1%96-%D0%BE%D0%B1%D0%BE%D1%80%D0%BE%D0%BD%D0%B8-%D1%83-3/> [in Ukrainian].
2. Tiutiunyk, V. & Horovenko, V. (2023). *Derzhavne upravlinnia v sferi oborony Ukrainy: yakyi ministr oborony maie yoho zdiisniuvaty [State management in the defense sector of Ukraine: which Minister of Defense should carry it out]*. 07.03.2023. Retrieved from <https://opk.com.ua/%D0%B4%D0%B5%D1%80%D0%B6%D0%B0%D0%B2%D0%BD%D0%B5-%D1%83%D0%BF%D1%80%D0%B0%D0%B2%D0%BB%D1%96%D0%BD%D0%BD%D1%8F-%D0%B2-%D1%81%D1%84%D0%B5%D1%80%D1%96-%D0%BE%D0%B1%D0%BE%D1%80%D0%BE%D0%BD%D0%B8-%D1%83-2/> [in Ukrainian].
3. Tiutiunyk, V. (2023). *Derzhavne upravlinnia v sferi oborony ukrainy: Problemy oboronnoho planuvannia pid chas viiny [State management in the field of defense of Ukraine: Problems of defense planning during the war]*. 10.04.2023. Retrieved from <https://opk.com.ua/%D0%B4%D0%B5%D1%80%D0%B6%D0%B0%D0%B2%D0%BD%D0%B5-%D1%83%D0%BF%D1%80%D0%B0%D0%B2%D0%BB%D1%96%D0%BD%D0%BD%D1%8F-%D0%B2-%D1%81%D1%84%D0%B5%D1%80%D1%96-%D0%BE%D0%B1%D0%BE%D1%80%D0%BE%D0%BD%D0%B8-%D1%83-3/> [in Ukrainian].

4. Beikun, A. L. & Yevtushenko, I. V. (2020). Rol i mistse stratehichnoho planuvannia v sektori bezpeky i oborony Ukrainy [The role and place of strategic planning in the security and defense sector of Ukraine]. *Yurydychna nauka - Legal Sciences*, 4 (106), Tom 2, 59-64 [in Ukrainian].
5. *Analiz zakonoproiektu 4210 shchodo zmitsnennia demokratychnoho tsyvilnoho kontroliu nad Zbroinymy Sylamy Ukrainy [Analysis of draft law 4210 on strengthening democratic civilian control over the Armed Forces of Ukraine]*. 9 liutoho 2023. Retrieved from <https://nako.org.ua/research/analiz-zakonoproiektu-4210-shhodo-zmicnennya-demokratychnogo-civilnogo-kontrolyu-nad-zbroinimi-silami-ukrayini> [in Ukrainian].
6. *Ukaz Prezydenta Ukrainy №121/2021 «Pro rishennia Rady natsionalnoi bezpeky i oborony Ukrainy vid 25 bereznia 2021 roku «Pro Stratehiiu voiennoi bezpeky Ukrainy» [Decree of the President of Ukraine No. 121/2021 «On the decision of the National Security and Defense Council of Ukraine dated March 25, 2021 “On the Strategy of Military Security of Ukraine»]*. Retrieved from <https://www.president.gov.ua/documents/1212021-37661> [in Ukrainian].
7. Ponomarov, S. P. (2018). *Administratyvno-pravove zabezpechennia diialnosti sektoru bezpeky i oborony Ukrainy [Administrative and legal support of the activities of the security and defense sector of Ukraine]*: dys. dokt. yur. nauk : 12.00.07. Dnipro [in Ukrainian].
8. Poliakov, S. Yu. (2013). Osoblyvosti statusu ta mistse Zbroinykh Syl Ukrainy u strukturi sektora oborony derzhavy [Peculiarities of the status and place of the Armed Forces of Ukraine in the structure of the state defense sector]. *Chasopys Kyivskoho universytetu prava - Journal of the Kyiv University of Law*, 3. Retrieved from <http://surl.li/unoc> [in Ukrainian].
9. *Pro Radu natsionalnoi bezpeky i oborony Ukrainy [On the National Security and Defense Council of Ukraine]*: Zakon Ukrainy vid 5 bereznia 1998r. № 183/98-VR. Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy. 1998. № 35. [in Ukrainian].
10. Dmytrenko, E. S. (2013). Problemni pytannia realizatsii povnovazhen RNBO Ukrainy yak subiekta informatsiinykh vidnosyn [Problematic issues of implementing the powers of the National Security and Defense Council of Ukraine as a subject of information relations]. *Informatsiina bezpeka liudyny, suspilstva, derzhavy- Information security of man, society, state*, 3 (13). Retrieved from <http://surl.li/uqwk> [in Ukrainian].
11. Pro oboronu Ukrainy: zakon Ukrainy 6 hrudnia 1991 roku № 1932-XII (1992) [On the defense of Ukraine]. *Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy (VVR) - Bulletin of the Verkhovna Rada of Ukraine (VVR)*, 9 [in Ukrainian].
12. Svystovych, M. B. *Sutnist ta osnovni poniattia stratehichnoho planuvannia [The essence and basic concepts of strategic planning]*. Retrieved from <http://academy.gov.ua/ej/ej18/PDF/06.pdf9> [in Ukrainian].
13. *Sektor bezpeky i oborony Ukrainy [Security and defense sector of Ukraine collection of scientific materials]*: zb. nauk. materialiv / [avt. ta uporiad.: F. V. Sahaniuk ta in.]; za red. Tymoshenka R. I. Kyiv: Maister knyh, 2015. [in Ukrainian].
14. *Pohliady na planuvannia rozvytku v sektori bezpeky i oborony Ukrainy [Views on development planning in the security and defense sector of Ukraine]* (2016) / R. I. Tymoshenko, M. M. Lobko, V. P. Bocharnikov, S. V. Svieshnikov. *Nauka i oborona - Science and Defence*, 3, 3-9 [in Ukrainian].
15. *Pytannia rozroblennia mobilizatsiinoho planu Ukrainy na osoblyvyi period [The issue of developing a mobilization plan of Ukraine for a special period]*: Kabinet ministriv Ukrainy. Postanova vid 10 liutoho 2023 r. № 122. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/122-2023-%D0%BF#Text> [in Ukrainian].

Стаття надійшла до редакції 02.12.2024